

A MOTIVÁCIÓK ÉS AZ ÉNKÉP HATÁSA AZ OLVASÁSI ÉS A MATEMATIKAI TELJESÍTMÉNYRE

B. Németh Mária *, Habók Anita **, Csapó Benő **

** MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport*

*** SZTE Neveléstudományi Intézet*

Kulcsszavak: énkép; motiváció; szövegértési és matematikai teljesítmény

Számos kutatás foglalkozik az olvasási (Ferla és mtsai, 2009) és a matematikai teljesítmény (Smith és mtsai, 2012; Suarez-Alvarez és mtsai, 2014) hatását befolyásoló és előrejelző nem kognitív tényezőkkel. Leginkább az énkép, önhatékonyság, önértékelés, érdeklődés és a motiváció hatását vizsgálják. Kutatásunk célja annak feltárása volt, hogy kimutatható-e a 6. évfolyamos (12-13 éves) tanulók matematika- és olvasástanuláshoz kapcsolódó énképének és motivációinak hatása a 6. és a 8. évfolyamos teljesítményekben. A mintát a Szegedi Iskolai Longitudinális Program 154 iskolájának tanulói adták (N=3254, fiúk: 50,7%). Az elemzéshez a PISA 2000 tanulói kérdőív (Artelt és mtsai, 2003) instrumentális motiváció, erőfeszítés és kitartás a tanulásban, az olvasás, illetve matematika iránti érdeklődés, valamint a verbális és a matematikai énkép alszákat használtuk (Cronbach- α : 0,73–0,85). A matematikatudást a tantervi követelmények alapján készült tesztekkel mértük (Cronbach- α : 6. évf.: 0,93; 8. évf.: 0,92). Az olvasásteztek személyes és nyilvános kontextusú, mindhárom szövegformát lefedő elbeszélő, leíró és ismertető szövegekből álltak (Cronbach- α : 6. évf.: 0,89; 8. évf.: 0,90). Az útelemzést összevont mutatókkal, az AMOS 22 programmal végeztük. A modellek mindkét területen illeszkednek az adatokhoz (olvasás: Chi-square/df=0,279, p=0,84, CFI=1,000, TLI=1,005, RMSA=0,000; matematika: Chi-square/df=4,56, p=0,33, CFI=0,999, TLI=0,982, RMSA=0,027). Az elemzés feltárta, hogy a legjelentősebb prediktor 8. évfolyamon a hatodikos teljesítmény ($\beta_{olv.}=0,51$, $\beta_{mat.}=0,59$), a 6. évfolyamon az énkép, ami a matematikában jóval erősebb ($\beta=0,56$), mint az olvasásban ($\beta=0,25$). A 8. évfolyamon a matematikai teljesítmény inkább függ az énképtől ($\beta=0,11$), mint az érdeklődéstől ($\beta=-0,05$), míg az olvasásban a két változó hatása hasonló ($\beta_{erd.}=0,13$, $\beta_{énkép}=0,09$). Az erőfeszítés és kitartás csak a matematikával mutat szignifikánsan gyenge, direkt kapcsolatot ($\beta_{6.évf.}=0,08$, $\beta_{8.évf.}=0,04$). Szintén gyenge és csak 6. évfolyamon szignifikáns az instrumentális motiváció hatása ($\beta_{olv.}=0,05$, $\beta_{mat.}=0,04$), teljes hatása mindkét évfolyamon és területen közel azonos (6. évf.: $\beta_{olv.}=0,12$, $\beta_{mat.}=0,11$, 8. évf.: $\beta_{olv.}=0,10$, $\beta_{mat.}=0,09$). A 8. évfolyamon a direkt hatások mindkét modellben gyengébbek és hasonló erősségűek, azonban a teljes hatások a direktéknél erősebbek, különösen a matematikában. Az érdeklődés teljes hatása a matematikában ($\beta_{6.évf.}=0,06$, $\beta_{8.évf.}=0,05$) gyenge pozitív, az olvasásban közepes ($\beta_{6.évf.}=0,28$, $\beta_{8.évf.}=0,30$). Eredményeink összecsengenek más kutatások adataival, jelzik, hogy a nem kognitív változók is szerepet játszanak a tanulás tartós fenntartásában. Megállapíthatjuk, hogy a tanulás, a tudás kognitív tényezőinek fejlesztését célzó programok hatékonyságát, akár a hatás tartósságát is javíthatja, ha kombináljuk azt az énkép, a saját tudásba vetett hit megerősítésével, és megmutatjuk, hogy az erőfeszítés és a kitartás megtérül az eredményekben.